

Полемика | Србија у Европи**Прескуп улаз у мрзовољну ЕУ**

ЕУ се преобразила из сочног сна у горку јаву. Приступање оваквој ЕУ је слично приступању СФРЈ 1988.

Чланци Флоријана Бибера, Индермита Гила и Лазара Шестовића, објављени у НИН-у (број 3238) о Србији и ЕУ, са новинарске стране имају смисла, али са аналитичке они су половични и граниче се са оптимизмом нојева, јер приказују добити за Србију од приступања ЕУ, али не и горку цену коју мора да плати за приступање ЕУ.

Материјалне добити од приступања су познате (фондови), али су битно мање од оних које се прижељкују, како су то горко искусиле са великим разочарањем земље истока које су приступиле ЕУ, поготово оне из суседства Србије. Сви они који „продају европске идеје“ у Србији и који су занесени одређеним материјалним добицима, вешто сакривају бар две поразне чињенице.

Пољопривреда је замрла у Мађарској по приступању ЕУ. Мађарски

пољопривредници имају приступа само малом делу огромних пољопривредних фондова ЕУ који су резервисани за „старе“ земље чланице ЕУ бар до 2020. До тада мађарски сељаци не могу да издрже конкуренцију западноевропских који имају огромне субвенције. Све ЕУ ентузијасте треба ставити у аутобус и одвести из Београда до Будимпеште. У Србији је земља обрађена а у Мађарској је 95 одсто обрадивих површина уз пут до Будимпеште у парлогу.

Друго је дужничко ропство. Слабашна привреда Румуније не издржава оштру конкуренцију у ЕУ, увоз је слободан и све се осликава на убрзаном задуживању у иностранству. Од занемарљивог дуга 1993, Румунија сада дугује око 170 милијарди долара. Спољни дуг Мађарске је 2004. био 42, а сада је око 185 милијарди долара.

Бугарску је напустило 1,5 милиона људи, углавном у ЕУ. Ако дође до економског процвата у Бугарској, тада ће бити недовољан број младих да искористе ту прилику. Слично је и у Шпанији коју напушта пола милиона људи годишње. Уз то, еврозона је у тешкој кризи и ако из ње уопште изађе, напретка неће бити бар једну деценију.

Шта Србија треба да плати да приступи мрзовољној ЕУ? Осим економске, рачун

ће укључити дипломатски зашећерене ставке: одустајање од Резолуције УН 1244; независност Косова; независност Војводине и Рашке области; брисање Републике Српске; границу са Хрватском - губитак бачке обале Дунава; Прешево и Димитровград; заборав на трговину људским органима; обавеза учења у школама да је бомбардовање 1999. било исправно без резолуције Савета безбедности УН; већа права леворукима... Коначног списка услова нема и неће га ни бити. Услов је да се бесконачно испуњавају сви услови који долазе из ЕУ у складу са датим тренутком.

ЕУ је у егзистенцијалној кризи и превирању. Шпанија и Грчка горе, Словенија у блокади, а Британија жели да побегне из ЕУ. Британија је велики и стални поборник приступања Србије ЕУ. Да ли она настоји да на овакав начин казни Србију?

ЕУ је уклонила поделу Европе на исток и запад, али је еврозона створила поделу ЕУ на север и југ. ЕУ је још увек снажна, али не претерано срећна група земаља. ЕУ се преобразила из сочног сна у горку јаву. Приступање оваквој ЕУ је слично приступању СФРЈ 1988.

Пут Србије у ЕУ може да траје можда и две деценије. Велико је питање каква ће тада да буде ЕУ? Да ли ће бити привлачна за садашње земље чланице да у њој и даље остану?

Став да Србија треба прво да приступи ЕУ, па ако јој се чланство не допада да тек потом из ње иступи, стоји на трулој аналитичкој дасци. Ако јој се чланство не допада па иступи из ЕУ, да ли ће Србија да добије повраћај уложених средстава (Косово, Војводина, нестанак Републике Српске)?

Слављење добијања датума за преговоре о приступању ЕУ је довођење јавности у тешку заблуду. Када се добије датум, то је датум за почетак преговора о само једном од 35 поглавља. За свако поглавље свака земља чланица ЕУ мора да пружи сагласност и за почетак преговора, али и за његово закључење. Свака од 27 земаља ЕУ има право вета, дакле може да уцењује Србију унедоглед по сваком питању. Дакле 35 поглавља пута 27 земаља пута 2 (почетак и завршетак) = 1890. Толико има могућности да се потпуно блокира приступ нових земаља у ЕУ.

Да ли то све вреди? Шта је алтернатива за Србију? Србија може да предложи преговоре о посебним односима са ЕУ за шта постоје правне могућности и спасе се даљих националних понижења и мрцварења, а не да безглаво срља у мрзовољну ЕУ чија је будућност неизвесна.

Мирослав Н. Јовановић, редовни члан Матице српске у Новом Саду

Нема пречица до Европе

Апсурдна је идеја да би се Србија, без чланства у ЕУ, могла прикључити Европском економском подручју (ЕЕП), великој зони која економски интегрише све земље чланице ЕУ, уз Норвешку, Исланд и Лихтенштајн. Уз то, чак и ако Србија одлучи да одустане од ЕУ чланства и крене према ЕЕП, поново ће морати преговарати са ЕУ

У свом коментару „У Европу без уније“ објављеном 13. децембра 2012, Борис Беговић даје изазован предлог: Србија би требало да напусти тешки пут придруживања ЕУ која има наводно промењиве критерије за чланство, те се уместо тога придружи Европском економском подручју (ЕЕП), великој зони која економски интегрише све земље чланице ЕУ, уз Норвешку, Исланд и Лихтенштајн. Његова идеја може звучати привлачно, али није ништа више од илузије.

Тачно је да ЕЕП омогућава слободу протока добара, услуга, капитала и људи међу чланицама, те тако пружа кључну компоненту ЕУ интеграција за нечланице. Идеја да би се Србија могла прикључити овом договору без чланства у ЕУ је прилично апсурдна.

Наиме, земље се не могу придружити Европском економском подручју директно. Економско подручје је установљено 1994. између ЕУ и Европског споразума за слободну трговину (ЕФТА), и већине земаља чланица.

Не постоји могућност за неку земљу да се прикључи том подручју ако није чланица ЕУ или ЕФТА. У складу с тим, размотримо једину могућност коју има Србија да постане део ЕЕП, а да претходно не буде чланица ЕУ.

Прво би се морали прикључити ЕФТА која има само четири чланице: Швајцарску, Норвешку, Исланд и Лихтенштајн. Од те четири чланице, само три су чланице и ЕЕП. Швајцарска је одбила чланство референдумом 1992. Србија би била чудан партнер неким од најбогатијих земаља у Европи. Притом, ниједна земља није пришла ЕФТА након 1991, када се прикључио Лихтенштајн. Исланд је то урадио 1970, а остале земље још шездесетих година. Неке од земаља су напустиле ЕФТА да би се прикључиле ЕУ (Велика Британија, Данска, Шведска, Аустрија и Португал су биле међу првим чланицама). Тако ЕФТА-у чини чудан и мали број земаља. Како се ниједна земља није дуго прикључила овом споразуму, нема јасног процеса прикључења, али је познато да чланство захтева склапање споразума са све четири земље. Тренутно постоји мало разлога зашто би Швајцарска, Норвешка или Лихтенштајн били заинтересовани да успоставе слободну трговину са Србијом.

А сада о другој препреци: земља која се прикључи ЕФТА није аутоматски чланица ЕЕП. Споразум о чланству јасно каже у чланку 128. да „било која европска земља која постане чланица ЕФТА може аплицирати да постане део овог споразума... Услови и одредбе за такво чланство ће бити предметом уговора између уговорних страна и земље кандидата. Такав уговор ће бити предметом ратификације или одобрења од свих уговорних страна у складу са њиховим властитим процедурама.”

То значи да чланица ЕФТА може да се пријави да се прикључи ЕЕП, али мора постојати уговор између те земље и ЕУ и свих њених чланица, и тај уговор морају

сви да ратифицирају.

Ако Србија напусти процес прикључивања ЕУ и приступи ЕФТА, мало је могуће да је Швајцарска, Лихтенштајн, Норвешка или Исланд прихвате као привлачног партнера, тако да би ЕУ и све њене чланице требало да се усагласе око њеног приступања ЕЕП. Не треба пуно размишљања да се схвати како ЕУ и све чланице нису баш нестрпљиве да виде Србију како приступа неким од кључних бенефиција које пружа ЕУ (као што је слобода кретања радника) након што испуни све услове за приступање.

Једини сценарио у којем би то било могуће и замислити био би када би ЕУ напустила понуду чланства за Западни Балкан, и размотрила овакав пут као одрживу алтернативу. Ипак, Србија не би била прихваћена без испуњења одређених услова, а посебно оних који се тичу усвајања *acquis communautaire*, ЕУ легислативе, која је релевантна за слободу протока добара, услуга, капитала и људи, што би учинило да земље чланице буду расположене да прихвате Србију. Укратко, ако Србија одлучи да одустане од ЕУ чланства и крене према ЕЕП, поново ће морати преговарати са ЕУ.

Нећу коментарисати нити у једном сегменту идеју да је независно Косово проблем ЕУ као да нема ништа са Србијом, или аргумент да се ЕУ услови стално мењају, или изјаву да су финансијске контрибуције из ЕУ „јак, јако мале“. Хрватска, на пример, има 687,5 милиона евра обећано само за другу половину 2013, што је око 1,45 одсто БДП-а у тој земљи, или око 4,2 одсто хрватског државног буџета, што свакако није занемарив износ.

Тачно је да је ентузијазам за проширење међу земљама чланицама у опадању, и да поједине земље понекада имају неразумне захтеве. Ипак, то тешко да се може везати на тренутну економску кризу унутар ЕУ. До тренутка када се Србија приближи прикључењу, реално је за очекивати да ће та криза проћи и да ће земље чланице имати позитивнији став према даљем проширењу. Ако Србија настави тежити прикључењу, када дође тај тренутак биће лакше да заиста постане чланица.

Наравно, Србија може одлучити да се не прикључи, али опасна илузија се ствара ако се верује да је ЕЕП одржива алтернатива или лакши начин да се добију неке од бенефиција слободе протока добара, услуга, капитала и људи, а без прикључивања ЕУ.

Флоријан Бибер

No. 3238 – 18.1.2013.

Шанса без гаранције

Економски разлози за чланство у Европској унији су више него убедљиви. Од уласка у ЕУ 2004. до 2011. Пољска је повећала БДП по становнику са око 13.297 на 18.087 долара у 2011, а Словачка са 15.178 на 20.000 долара

Европска унија (ЕУ) нуди шансу којој нема равне: интеграцију независних држава која доноси привредни раст и приближавање прихода између сиромашних и богатих земаља. Недавни извештај Светске банке, „Златни раст“, је овај феномен назвао „европском машином конвергенције“. Али, нема гаранције да ће нека земља уласком у ЕУ аутоматски имати користи од те „машине“.

Зашто је важно приближити се и учланити у ЕУ? Има ту много геополитичких разлога, али економски су више него убедљиви. Друштвени производ по становнику (БДП) усаглашен за разлике у ценама (ППП) повећан је у Пољској са око 13.297 долара у 2004. кад је земља ушла у ЕУ на 18.087 долара у 2011. Слично је било и са Словачком која је од 2004. до 2011. повећала БДП по становнику са 15.178 на 20.000 долара.

Бугарска и Румунија, које су постале чланице три године касније, изгледа нису имале толике користи. Од уласка у ЕУ 2007. њихово богатство, мерено БДП-ом по становнику, бележило је разочаравајући раст, са 11.238 на само 11.799 долара у Бугарској, и са 10.750 на 10.905 долара у Румунији. Како се Србија припрема за почетак преговора о уласку у ЕУ са дохотком који је упола мањи од бугарског и румунског у моменту кад су оне улазиле у ЕУ, требало би да извуче поуке и из онога што се код њих дешавало.

Где је Србија јака?

Хајде да погледамо колико је Србија спремна да извуче максимум користи из процеса европских интеграција и евентуалног учлањења у ЕУ. Трговина, прва степеница „машине конвергенције“, била је кључ привредног раста Србије. Током последње две деценије нове чланице ЕУ су имале посебне користи од трговине, тргујући робом и модерним услугама са Западом. Србија није изузетак, и јасно је да је она имала користи од ове врсте приближавања ЕУ.

Финансијска интеграција је друга степеница „машине конвергенције“. У Европи се капитал понаша онако како би требало: тече од богатијих ка сиромашнијим привредама, а земље у које пристиже више капитала по правилу имају већи привредни раст. Главни покретач овог раста био је финансијски капитал – инвестиције аустријских, француских, италијанских и шведских банака у централну и источну Европу. И Србија је имала користи од овог капитала. Али користи од веће сарадње са Европом није било само за банкарски сектор. Највећи део директних страних инвестиција стигао је из Европе. Србија је привукла 18,1 милијарду евра страног капитала од почетка транзиције. Скоро 85 одсто тог износа – 15,4 милијарде – дошло је из ЕУ.

Шта су слабости Србије?

Србија би могла више да „извуче“ од предузећа у реалном сектору кад би њихово пословање учинила лакшим и једноставнијим. Искуства других земаља које су реформисале прописе, као Латвија и Литванија, показују да се напредак може

постићи у неколико година, а не у неколико деценија.

Србија се налази на 86. месту у последњем извештају Светске банке о условима пословања (Doing Business report). Све њене суседне земље, сем Босне и Херцеговине, су боље рангиране. Главни узрок тако лошег рангирања су грађевинске дозволе и плаћање пореза.

Развој приватног сектора у Србији ограничен је и због незавршеног процеса приватизације и неререформисаних државних предузећа. Србија још увек има око 800 државних фирми, од којих њих 80 чека завршетак реструктурирања. Оне запошљавају 165.000 људи и „гутају“ 100 милиона долара кроз директне субвенције.

Да би била конкурентнија Србија треба да има више иновација у привреди. Осим тога, однос између привреде и државних истраживачких институција једва да постоји и редак је. Због тога оно што раде факултети и истраживачке институције у принципу нема никакве везе са потребама привреде, посебно малих и средњих предузећа.

Продуктивност у Србији је незнатно побољшана, а запосленост је опала, док су друге европске земље или значајно повећале продуктивност (Словачка) или су повећале запосленост (Пољска). Један од узрока томе су слаби резултати у образовању и превремено пензионисање. То нам указује на потребу свеобухватног реформисања високог образовања, увођења флексибилнијег тржишта радне снаге и реформисања система превременог пензионисања.

Продуктивност радника у Србији мања је, док су трошкови радне снаге већи него у земљама са којима се она може поредити. То води неконкурентности на међународном тржишту. Радници у Србији у просеку током једне године произведу упола мање него радници у Словачкој и Чешкој.

Европске владе су превелике и Србија ту није изузетак. Али Србија то не може да одржи. Државни трошкови чине око 46 одсто БДП-а годишње, знатно изнад оних у сличним земљама, а добар део тога се троши на социјалу и субвенције. Зато консолидација јавне потрошње мора бити приоритет. А то значи да се помоћ даје само онима којима заиста и треба. Кад новац буде ишао само њима, биће простора да се финансира оно што подстиче привредни раст (инфраструктура, ваљан истраживачки рад и иновације, побољшање услова трговине). А то ће повећати конкурентност привреде.

Шведска је добар пример да велика држава може да иде руку подруку са растућом привредом. Избор је или да постанете ефикаснији или да држава буде мања. А Србија се није прославила ни у једном од тога.

И мада пут у Европу може бити дуг и тешко је утврдити датум кад Србија може да уђе у ЕУ, Србија треба све да учини како би имала користи од процеса европских интеграција.

Индермит Гил и Лазар Шестовић